

לקוטי תורה • פרשת שלח • מאמר 8

קצת ביאור ע"פ מקושש עצים הנ"ל

ביאור קצר בעניין "מקושש עצים"

"עושה רצונו של מקום" הוא אהבה לאור המקיף, "בכל מאדך", מדרגה שלמעלה מעבודת בירור הניצוצות באמצעות עמל. חטאו של המקושש, כמו חטא העגל, הפריד את מלכות, ה"שביעי", משש המדות של ז"א, וכך החשיך אותה; ואף על פי כן, ה' אינו מסלק לעולם לגמרי את השגחתו על ישראל.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/shelach/8

הנקודה

"עושה רצונו של מקום" הוא אהבה לאור המקיף, "בכל מאדך", מדרגה שלמעלה מעבודת בירור הניצוצות באמצעות עמל. חטאו של המקושש, כמו חטא העגל, הפריד את מלכות, ה"שביעי", משש המדות של ז"א, וכך החשיך אותה; ואף על פי כן, ה' אינו מסלק לעולם לגמרי את השגחתו על ישראל.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

השלמה זו למאמר על המקושש מבארת מה פירוש "עושה רצונו של מקום". "מקום" הוא מלכות, אור ממלא כל עלמין, שהצטמצם כדי להחיות את בריאה, יצירה ועשיה; רצונו הוא הכתר של רחל, שנשאר "בשמים" של ז"א. מחצות הלילה מלכות שרה בכיסופים לעלות, ושירי דוד עשו אותה כלי. אהבה "בכל נפשך" מקבילה לתשע הספירות שלה; רק אהבה "בכל מאדך", לאור המקיף, היא רצונו של מקום. לכן הפסקה השנייה של שמע מבטיחה "ואספת דגנך": העמל עדיין מעלה ניצוצות ומתקן את נוקבא. לעתיד לבוא יעשו האומות את העבודה הזאת, וישראל "אוכלים מוכן"; לעת עתה ההלכה כרבי ישמעאל. על יסוד פירוש רבינו בחיי למקושש כ"מקו שש", מסביר אדמו"ר הזקן שהעגל הפריד בין שש, תפארת, לשבע, מלכות, בכך שייחס למזלות כוח משלהם; ואילו ישראל, "עם זו", מחברים זין לווי"ו באמצעות האמונה בהשגחה. גם המקושש הפריד בין עץ הדעת לעץ החיים והחשיך את מלכות; ואף על פי כן, ה', כצבי ישן, משאיר עין אחת פקוחה.

מבנה

1	כותרת	11
	ביאור נוסף וקצר בפסוק על האיש "מקושש עצים".	
2	רצונו של מקום וההפרדה בין שש לשבע	21
	מקום הוא מלכות ורצונו הוא הכתר של רחל; האהבה "בכל מאדך" לאור המקיף היא רצונו של מקום, למעלה מעמל המתקן את נוקבא. פירושו של רבינו בחיי ל"מקו שש", שש שעות העיכוב של משה והעגל, מלמדים על הפרדת תפארת ממלכות, היפוכה של "עם זו", חיבור זין לווי"ו באמצעות האמונה בהשגחה; המקושש עשה אותו דבר, ומלכות נעשתה "שחורה".	
3	ששת האורות של השמש	31
	הזוהר מפרש "ששופתני" כ"שש": השמש מאירה בשישה אורות, וכשהיא מסתלקת, כולם מסתלקים.	
4	עינו הפקוחה של הצבי	41
	ההסתלקות חלקית: כשם שהצבי ישן בעין אחת פקוחה, כך ה' מביט בישראל בשתי עיניים כשהם עושים את רצונו, ובעין אחת כשאינם עושים את רצונו.	

מושגים

מקום מקום	רצונו של מקום
אחד משמותיו של ה', "מקומו של עולם". כאן הכוונה למלכות, אור ממלא כל עלמין, שהצטמצם כדי להחיות את בריאה, יצירה ועשיה.	הרצון שלמעלה ממקום: הכתר, ובפרט עתיק, של נוקבא. בעבודת האדם, זו אהבה "בכל מאדך" לאור הסובב כל עלמין.

בכל נפשך, בכל מאדך בכל נפשך, בכל מאדך

שתי מדרגות של אהבה לה'. הראשונה מקבילה לתשע הספירות התחתונות של מלכות ועדיין פועלת באמצעות עמל בעולם; השנייה, רצון הלב, היא ה"חופה" והאור המקיף.

מקו שש מקו שש

פירוש של רבינו בחיי למקושש: המקושש יצא מהקו האמצעי של שש הקצוות. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כהפרדת מלכות, השביעי, משש המדות; עץ הדעת מעץ החיים.

עם זו עם זו

כינוי לישראל, הנקרא על שם החיבור (עם, "יחד עם") של זין, המדה השביעית, מלכות, עם וי"ו, שש המדות, תפארת, עץ החיים, באמצעות האמונה בהשגחה פרטית.

הוי הוא האלקים הוי הוא האלקים

ייחודו העליון של ה', שלמעלה מן הטבע, עם ה' המוסתר בתוכו. ייחוס כוח עצמאי למזלות, כפי שהיה בחטא העגל, מפר את הייחוד; האמונה שהם רק גרזן ביד החוצב מחברת אותו.

קטע 1 • 11

כותרת

1 קצת ביאור ע"פ מקושש עצים¹ הנ"ל

ביאור קצר על [הפסוק] "מקושש עצים" שהוזכר לעיל.

הכותרת מציגה תוספת קצרה למאמר הקודם, שנפתח בפסוק על האיש שנמצא "מקושש עצים" בשבת במדבר. ההערות הבאות מסבירות מה פירוש "לעשות רצונו של מקום", ומדוע חטאו של המקושש מובן כהפרדת מלכות ממש המדות שמעליה, המותירה אותה חשוכה.

קטע 2 • 21

רצונו של מקום וההפרדה בין שש לשבע

2 הנה פי' עושים רצונו של מקום וכו' כי מקום הוא בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין]² הוא מקומו של עולם³

ואין העולם מקומו

כעת, פירוש "עושים רצונו של מקום" וכו': מקום הוא בחינת ממלא כל עלמין, שהרי "הוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו".

חז"ל מבחינים בין זמנים שבהם ישראל "עושים רצונו של מקום" לבין זמנים שבהם אינם עושים כן (Berachos 35b). ה' נקרא "מקום" משום ש"הוא מקומו של עולם" (Bereishis Rabbah 68:9). אדמו"ר הזקן מזהה את בחינת מקום עם ממלא כל עלמין: הכוח האלוקי שנכנס בכל עולם ומעניק לו את קיומו, את ה"מקום" שלו.

3 הנה מקום אתי⁴ לכי ומעטי אי"ע [את עצמו]⁵ שנעשית ראש לשועלים⁶ להחיות בי"ע בחי' מקום ורצונו

של מקום שהוא כתר דרחל

"הנה מקום אתי": [אליו נאמר], "לכי ומעטי את עצמך", וכך נעשתה "ראש לשועלים", כדי להחיות את בריאה, יצירה ועשיה — זוהי בחינת מקום. ו"רצונו של מקום" הוא כתר דרחל,

"הנה מקום אתי" (Exodus 33:21) נדרש על מלכות, הבחינה שהיא "אתי", עם ה'. בדומה ללכנה שבגמרא (Chullin 60b), נאמר למלכות "לכי ומעטי את עצמך"; וכך, במקום להיות האחרונה שבבחינות העליונות, נעשתה "ראש לשועלים" — ראש העולמות התחתונים בריאה, יצירה ועשיה, שאותם היא מחיה. "רצונו של מקום", הרצון שמעל בחינת מקום זו, הוא כתר, הכתר של רחל, הפרצוף של מלכות.

4 כי לעולם דברך נצב בשמים⁷ שכתר דרחל הוא בשמים ז"א בעלה וט"ס [וט' ספירות] אחרונות דילה הם

שהרי "לעולם דברך נצב בשמים": כתר דרחל נמצא "בשמים", בז"א, בעלה, ואילו תשע הספירות האחרונות שלה הן

"דברך" שבפסוק "לעולם דברך נצב בשמים" (Psalms 119:89) הוא מלכות, הדיבור האלוקי. הכתר שלה נשאר "בשמים", בז"א, הנקרא "שמים" והוא "בעלה" של רחל, בן זוגה; רק שאר הבחינות שבה יורדות למטה.

לכדם שירדו למטה בעולם הבריאה⁸ [עמ"ש מזה פ' במדבר ועיין מק"מ] [מקדש מלך] בפ' בחקתי דקיי"ג ע"ב בשם הרח"ו [הרבי חיים ויטאל] ט' חלקים שבבריאה כו' ע"ש]

היחידות שירדו למטה, לעולם הבריאה. [ראו מה שנכתב על כך בפרשת במדבר; ועיינו במקדש מלך על פרשת בחוקותי, דף 113b, בשם רבי חיים ויטאל: "תשעה חלקים שבבריאה" וכו'. עיינו שם.]

רק תשע הספירות התחתונות של מלכות יורדות לעולם הבריאה כדי להחיות אותו, ואילו הכתר שלה נשאר למעלה. ההערה שבסוגריים מפנה לדיון בלקוטי תורה על במדבר, ולמקדש מלך, פירוש על הזהר, המביא בשם רבי חיים ויטאל את עניין תשעת החלקים שבבריאה.

והנה מחצות לילה נקודת רחל (עיין מק"מ [מקדש מלך] פ' אמור ד"צ ע"א) תחת המטה (ע' [עיין] ביונת אלם פצ"ג)

והנה, מחצות הלילה ואילך נקודת רחל (ראו מקדש מלך, פרשת אמור, דף 90a), מתחת למיטה (ראו יונת אלם, פרק 93),

מחצות הלילה ואילך, נאמר כאן, מלכות — המכונה "נקודת רחל" — מתחילה לזמר מתוך כמיהה לעלות. אדמו"ר הזקן ממקם נקודה זו "מתחת למיטה" ומפנה לשני ספרי קבלה, מקדש מלך על פרשת אמור ויונת אלם, כרקע לדברים.

משבחת ומזמרת בתשוקה נפלאה נר אלקים⁹ העולה מאליה¹⁰ בדביקה וחשיקה להתכלל בא' ממדותיו ית' שבבחי אצ"י דאיהו וגרמוהי חד כנ"ל וכמ"ש למען יזמר כבוד¹¹ כו'

משבחת ומזמרת בכמיהה מופלאה, [כמו] "נר אלקים" העולה מאליה, בדבקות ובתשוקה עזה להיכלל באחת ממדותיו ית' שבבחינת אצילות, שבה "איהו וגרמוהי" — הוא וכליו — חד, כנזכר לעיל. וכמו שכתוב: "למען יזמר כבוד" וכו',

מחצות הלילה מלכות משבחת ומזמרת, בכמיהה לעלות ולהיכלל באחת ממדותיו של ה' שבאצילות, שבהן האור האלוקי וכליו הם אחד. בדומה ללהבת המנורה, שהגמרא מתארת כעולה מאליה (Shabbos 21a), היא עולה מאליה; ואת הפסוק "למען יזמר כבוד" (Psalms 30:13) דורשים על מלכות, הנקראת "כבוד", המזמרת לה.

לעולם אודך שדוד המלך ע"ה [עליו השלום] הי' [היה] מרכבה לבחי' מלכות ואמר שירות ותשבחות תמיד כדי לעשות לה כלי כדי שתהיה מזמרת.

"לעולם אודך": דוד המלך עליו השלום היה מרכבה לבחינת מלכות, ואמר שירות ותשבחות תמיד כדי לעשות לה כלי, כדי שתזמר.

הפסוק ממשיך: "לעולם אודך". דוד המלך היה "מרכבה" למלכות, כלומר, מסור לה לחלוטין כפי שמרכבה מסורה לרוכב; שירותיו ותשבחותיו התמידיים יצרו כלי שבאמצעותו יכלה מלכות עצמה לזמר.

וזהו מזמור לדוד כמ"ש בזהר (קדושים פ"ד א') בענין דוד שפירא¹² וכו' וזהו ולא שכיך כו'

וזהו [פירוש] "מזמור לדוד", כפי שמבואר בזהר (קדושים, 84a) בענין "דוד שפירא" וכו'; וזהו [פירוש] "ולא שכיך" וכו'.

"מזמור לדוד" קשור לענין זה, ואדמו"ר הזקן מפנה לזהר על קדושים, לענין "דוד שפירא". הביטוי "ולא שכיך" מתאים ל"ולא ידום" שבפסוק שהובא זה עתה: שירתה הבלתי פוסקת של מלכות.

ולכן יתכן שתהא פולחנא דרחימותא בכל נפשך הנ"ל ועדיין אין עושין רצונו של מקום כנ"ל, דהיינו אהבת ה' ית' לבח"י סוכ"ע

לכן ייתכן שתהיה "עבודת האהבה" של "בכל נפשך", שהזכרה לעיל, ובכל זאת עדיין אין עושים את רצונו של מקום, כפי שהזכר לעיל; כלומר, אהבת ה' ית' לבחינת סובב כל עלמין.

אדם יכול לעבוד את ה' מתוך אהבה "בכל נפשך", ובכל זאת לא להיות "עושה את רצונו של מקום". העבודה הנעלית יותר היא אהבה לאור המקיף את כל העולמות — אור אלוהי נעלה מכדי להיכנס לתוכם. זוהי בחינת "בכל מאדך", שעליה מסבירים הדברים הבאים.

(שבפרטות הוא עתיק דנוקבא ר"ל [רוצה לומר] כמשי"ל [כמה שכתוב לעיל] שכתר דנוק' [דנוקבא] נק' רצונו של מקום ולמטה זהו בחי' בכל מאדך.¹³ וענין בחי' ט"ס [ט' ספירות] דנוק' [דנוקבא] זהו למטה בחי' בכל נפשך כו', ויובן עוד ענין זה ממ"ש במ"א ע"פ

(ובפרטיות, זוהי עתיק דנוקבא; כלומר, כפי שהוסבר לעיל, כתר דנוקבא נקרא "רצונו של מקום", ולמטה זו בחינת "בכל מאדך". עניינה של בחינת ט' ספירות דנוקבא הוא, למטה, בחינת "בכל נפשך" וכו'. ענין זה יובן עוד ממה שנתבאר במקום אחר על הפסוק

בפרטיות, רצונו של מקום הוא "עתיק דנוקבא", הנקודה הפנימית ביותר שבכתר מלכות; בעבודת האדם הדבר מקביל ל"בכל מאדך", אהבה שלמעלה ממידה. תשע הספירות דנוקבא מקבילות ל"בכל נפשך", לאהבה בדרגה נמוכה יותר. אדמו"ר הזקן מפנה לביאור נרחב יותר במקום אחר.

כי על כל כבוד חופה¹⁴ כבוד כלה הוא אהבת בכל נפשך למען יזמך כבוד כו' ובכל מאדך רעותא דליבא זהו בחי' חופה ומקיף כו' כתר דנוק' [דנוקבא] כו' ובאתעדל"ת [ובאתערותא דלתתא] אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] ממשיך התגלות סוכ"ע כו' ע"ש.

"כי על כל כבוד חופה": "כבוד" הכלה הוא האהבה של "בכל נפשך" — "למען יזמך כבוד" וכו'; ו"בכל מאדך" הוא רעותא דליבא, רצון הלב. זוהי בחינת "חופה" ומקיף וכו', כתר דנוקבא וכו'; ועל ידי אתערותא דלתתא, אתערותא דלעילא ממשיכה את גילוי סובב כל עלמין וכו'. עיין שם.

במאמר על "כי על כל כבוד חופה" (ישעיהו ד, ה), "כבוד" הכלה הוא האהבה של "בכל נפשך", מלכות המשכחת את ה'. למעלה ממנה, "בכל מאדך" — הרצון העמוק ביותר שבלב — הוא "חופה", אור מקיף, כתר דנוקבא. כאשר אהבה זו מתעוררת מלמטה, היא ממשיכה מלמעלה גילוי של סובב כל עלמין.

וזהו עושי רצונו של מקום ע"ד עושי דברו והדר לשמוע¹⁵ כו' כמבואר בד"ה בשעה שהקדימו כו' הנ"ל)

וזהו "עושים את רצונו של מקום", על דרך "עושי דברו" ואחר כך "לשמוע" וכו', כמבואר במאמר המתחיל "בשעה שהקדימו" וכו', שהוזכר לעיל.)

"עושי דברו, לשמוע בקול דברו" (תהילים קג, כ) מקדים עשייה לשמיעה, כפי שמציינת הגמרא (שבת פח ע"א) בשבחה של ישראל, שאמרו "נעשה" לפני "נשמע". לכן "עושים את רצונו של מקום" פירושו התחייבות שקודמת להבנה ונעלית ממנה, כפי שמבואר במאמר "בשעה שהקדימו נעשה לנשמע".

שהוא ובכל מאדך ולכך נאמר גבי בחי' ובכל נפשכם¹⁶ ואספת דגנך¹⁷ וגוי' מחמת שהוא עדיין בזו המדרגה להעלות ניצוצין קדישין המפוזרים בעסק מו"מ [משא ומתן] ובחרישה ובזריעה כו'.

שהוא "ובכל מאדך". לכן נאמר על בחינת "ובכל נפשכם": "ואספת דגנך" וגוי', משום שהיא עדיין בדרגה זו, שבה מעלים את הניצוצות הקדושים הפוזרים בעסקי המסחר, בחרישה ובזריעה וכו'.

בסיום הסוגריים: רצונו של מקום הוא "ובכל מאדך". בפסקה השנייה של קריאת שמע נאמר רק "בכל לבבכם ובכל נפשכם" (דברים יא, יג), ולאחר מכן נאמר "ואספת דגנך", משום שבדרגה זו תפקידו של האדם עדיין להעלות את הניצוצות הקדושים הטמונים בעסקים, בחרישה ובזריעה.

וזהו שאמר רשב"י [רבי שמעון בר יוחאי]¹⁸ ע"ה [עליו השלום] אדם חורש בשעת כו' שהוא רק תיקון נוקבא בחי' מקום הנ"ל,

וזהו שאמר רבי שמעון בר יוחאי עליו השלום: "אדם חורש בשעת חרישה" וכו' — שהרי זו רק תיקון נוקבא, בחינת מקום שהוזכרה לעיל.

רבי שמעון בר יוחאי הקשה: אם אדם חורש בעונת החרישה וזורע בעונת הזריעה, מה יהיה על התורה? (ברכות לה ע"ב). אדמו"ר הזקן מסביר שעבודה כזו מתקנת רק את נוקבא, בחינת מקום — החיות האלונית שבתוך העולם.

אבל לעתיד ועמדו זרים¹⁹ ורעו וגוי' שיהיו טפלים לישראל שיקיימו מצות שהאשה חייבת בהן וכמ"ש אבל לעתיד לבוא, "ועמדו זרים ורעו" וגוי' — הם יהיו כפופים לישראל ויקיימו את המצוות שהאשה חייבת בהן; וכמו שכתוב,

לעתיד לבוא, "זרים יעמדו ורעו צאנכם" (ישעיהו סא, ה): האומות יעשו את המלאכה, כפופים לישראל. נאמר כאן שהם יקיימו את המצוות שהאשה חייבת בהן; במונחי המאמר, מלאכתם שייכת לתיקון נוקבא, בחינת מקום.

כי אז אהפוך אל עמים²⁰ שפה ברורה כוי ויוכלו לעלות גם הם כוי רק שיהיו טפלים לישראל עיי חרישה וזריעה.

"כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה" וכי, וגם הם יוכלו לעלות וכי, אלא שיהיו כפופים לישראל באמצעות חרישה וזריעה.

צפניה מנבא שלאומות תינתן "שפה ברורה" לעבוד את ה' יחד (צפניה ג, ט). כך גם הם יוכלו להתעלות, באמצעות חרישה וזריעה וכפופים לישראל.

אבל ישראל עצמן מפני שיהיו בבחינת ובכל מאודכם דהיינו תשוקה ורצון המקום לבחיי סוכ"ע לא יוכלו להשפיל עצמן לתקן בחיי מקום אלא שיאכלו מן המוכן.

אבל ישראל עצמם, מפני שיהיו בבחינת "ובכל מאודכם" — כלומר, בתשוקה וברצון של מקום לבחינת סוכ"ע לא יוכלו להשפיל את עצמם כדי לתקן את בחינת מקום, אלא יאכלו מן המוכן.

ישראל, שיהיו בבחינת "ובכל מאודכם" — התשוקה של מקום עצמו לאור המקיף — יהיו למעלה מן העיסוק בתיקון מקום באמצעות עמל. הם "יאכלו מן המוכן" ויקבלו את מזונם בלי טורח.

(ועיין בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' בהר בטעמי²¹ מצות כי בימי החול כוי שני מציאות והכנות כוי והנה בשנה הז' כוי עייש ועמייש ע"פ והיה מדי חדש בענין ר"ח שאינו נקי בלש ון הפסוק יום המעשה כוי יעו"ש [יעו"ש שם] הטעם).

(ועיינו בלקוטי תורה של האריז"ל, פרשת בהר, בטעמי המצוות: "כי בימי החול" וכי, "שני מציאות והכנות" וכי, "והנה בשנה השביעית" וכי; ראו שם. וכן עיינו במה שנכתב על הפסוק "והיה מדי חדש", בעניין ראש חודש, שאינו נקרא כלשון הפסוק "יום המעשה" וכי; ראו שם את הטעם).

ההערה שבסוגריים מפנה לטעמי המצוות של האריז"ל על פרשת בהר, העוסק בהבדל בין ימי החול, שבהם יש "הכנות", לבין השנה השביעית; וכן למאמר על "והיה מדי חדש לחדשו" (ישעיהו ס"ו, כ"ג), המסביר מדוע ראש חודש אינו נקרא "יום המעשה". שני המקורות מובאים כהקבלות לזמן שבו העמל מתחלף במה שכבר מוכן.

משא"כ אכילה הוא ענין אחר שיש בחינה זו גם למעלה אכלו רעים²² וגם למטה מחזק המוח שממשיך מלמעלה מן הזמן בתוך הזמן בתורה.

אכילה, לעומת זאת, היא עניין אחר, שכן בחינה זו קיימת גם למעלה — "אכלו רעים" — וגם למטה: היא מחזקת את המוח, הממשיך בתורה ממה שלמעלה מן הזמן אל תוך הזמן.

לאכילה יש ממד שונה מזה של חרישה וזריעה, שכן יש לה מקבילה גם למעלה: "אכלו רעים" (שיר השירים ה', א'). למטה, המזון מחזק את המוח, אשר באמצעות התורה ממשיך את מה שלמעלה מן הזמן אל תוך הזמן. לכן גם לעתיד לבוא ישראל ימשיכו לאכול, אף שלא יעמלו.

ומיהו זהו לעתיד, אבל אנו עכשיו קיי"ל [קיימא לן] כרבי ישמעאל דאמר הנהג בהן מנהג דרך ארץ.

אולם הדבר אמור לעתיד לבוא; ואילו אנו, בזמן הזה, פוסקים כרבי ישמעאל, שאמר: "הנהג בהן מנהג דרך ארץ".

כל האמור נוגע לעתיד לבוא. בזמן הזה ההלכה כרבי ישמעאל, שלימד שיש לשלב את לימוד התורה עם "דרך ארץ" — השתכרות למחיה (ברכות ל"ה ע"ב).

וכמ"ש ואספת דגנך כו' באספך מגרנך²³ כו' וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידם. והבחי הקשה על לשון מקושש דהו"ל [דהוה ליה] מלקט²⁴

וכמו שנאמר: "ואספת דגנך" וכו', "באספך מגרנך" וכו'. וחכמינו ז"ל אמרו: "הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידם". ובחי הקשה על הלשון "מקושש", שהרי היה לו לומר "מלקט",

"ואספת דגנך" (דברים י"א, י"ד) ו"באספך מגרנך" (דברים ט"ז, י"ג) מדברים על עיסוק רגיל לפרנסה, והגמרא מספרת שרבים שנהגו כרבי ישמעאל הצליחו. בחזרה למקושש העצים, אדמו"ר הזקן מביא את שאלתו של רבנו בחיי: מדוע התורה אומרת "מקושש", מילה המשמשת לאיסוף תבן, ולא "מלקט", המילה הרגילה לאיסוף עצים?

ולכן פי' שרומזו מקו שש ר"ל [רוצה לומר] שהפריד בענין ששה קצוות העליונים שהם הששה מדות העליונות כו' ע"ש.

ולכן פירש שהדבר מרמז ל"מקו שש", כלומר, שהוא הפריד בעניין שש הקצוות העליונות, שהן שש המדות העליונות וכו'; ראו שם.

רבנו בחיי משיב ש"מקושש" רומז ל"מקו שש": העולם עומד על שש קצוות, והמקושש, בחילול שבת, עזב את הקו האמצעי שבין השש וכפר בשביעי. אדמו"ר הזקן קורא זאת כהפרדה בתוך שש המדות העליונות.

ויש לבאר דבריו ע"פ מ"ש רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] (פ"ט דשבת דפ"ט ע"א) ע"פ כי בושש משה^{25, 26, 27} באו שש²⁸ שעות²⁹ ולא בא כו'. וברבות כי תשא פמ"א [פרק מ"א / פרשה מ"א] קנ"ו ב'.

אפשר לבאר את דבריו על פי מה שאמרו חז"ל (פרק ט' דשבת, דף פ"ט ע"א) על הפסוק "כי בושש משה": "באו שש שעות ולא בא" וכו'. וכן ברבות כי תשא, פרק מ"א, קנ"ו ע"ב.

הגמרא (שבת פ"ט ע"א) דורשת את "כי בושש משה" (שמות ל"ב, א') כ"באו שש שעות": משה אמר שישב בתחילת השעה השישית, וכשהגיעה השעה והוא לא בא, פנו העם לעגל הזהב. גם המדרש על כי תשא אומר כך (שמות רבה מ"א, ז').

ובפי' בהעלותך קרוב לס"פ (דף רס"ה ג') והרי ששה שעות ויותר ולא ירד³⁰ כו' וע' מזה בזח"ב [בזהר חלק ב'] כי תשא (דקצ"א ע"ב) פקודי (דרל"ו ב').

ובפרשת בהעלותך, קרוב לסוף הפרשה (דף רס"ה ג'): "והרי ששה שעות ויותר ולא ירד" וכו'. ועיינו בעניין זה בזהר, חלק ב', כי תשא (דף קצ"א ע"ב), פקודי (דף רל"ו ב').

במדרש על בהעלותך העם אומרים לוקנים: "שש שעות ויותר" [עברו], ולא ירד" (במדבר רבה ט"ו, כ"א). הוזהר דן בכך גם הוא, בכי תשא ובפקודי.

וברע"מ [וברעיא מהימנא] ס"פ שופטים (ער"ה סע"א [סוף עמוד א]) ובת"ז [ובתיקוני זהר] תקון י"ג (דף כ"ד ע"ב) שהפרישו בין שש דאיהו עמודא דאמצעיתא^{31,32} בחי' תפארת הכולל ששה קצוות ובין שבע שהיא בחינת מלכותו ית' שע"ז נאמר שבע ביום הללתיך³³ כו'.

וכן נאמר ברעיא מהימנא בסוף פרשת שופטים (דף 275, סוף ע"א), ובתיקוני זוהר, תיקון 13 (דף 24 ע"ב), שהבחינו בין "שש", שהוא העמוד האמצעי — בחינת תפארת, הכוללת את שש הקצוות — ובין "שבע", שהיא בחינת מלכותו יתברך, שעליה נאמר: "שבע ביום הללתיך" וכו'.

הרעיא מהימנא ותיקוני זוהר מסבירים שבעגל הפרידו העם בין "שש", תפארת, העמוד האמצעי הכולל את שש המדות, ובין "שבע", מלכות, מלכותו של ה'. "שבע ביום הללתיך" (תהילים קי"ט, 164) קושר את המספר שבע למלכות.

והכוונה בזה ע"ד האומרים עזב הוי' את הארץ ונתן הממשלה ביד המזלות והכוכבים ששרשם מדי מחנות שכינה פני אריה פני שור כו'

כוונת הדברים היא בדומה לאלה האומרים: "הוי' עזב את הארץ", ומסר את השלטון בידי המזלות והכוכבים, ששורשם מארבע מחנות השכינה: "פני אריה", "פני שור" וכו'.

משמעות ההפרדה היא טעותם של האומרים שה' עזב את הארץ והעביר את השלטון לכוכבים ולמזלות. כוחות אלה מושרשים בארבע מחנות השכינה, ארבע פני המרכבה בחזון יחזקאל: אריה, שור, נשר ואדם (יחזקאל א', 10).

וע"כ עשו תבנית שור³⁴ כו' ואמרו כי מצרים שנאבדו כי עבדו למזל טלה אבל מזל שור חזק ממזל טלה לפי ששרשו מפני שור מהשמאל³⁵ וכמ"ש ברבות

ולכן עשו "תבנית שור" וכו'. הם אמרו שהמצרים אבדו מפני שעבדו למזל טלה, ואילו מזל שור חזק ממזל טלה, שהרי שורשו ב"פני שור מהשמאל", וכמו שנאמר במדרש רבה

לכן עשו "תבנית שור" (תהילים ק"ו, 20) — את עגל הזהב. הם הסיקו שמצרים נפלה מפני שעבדה למזל טלה, ואילו מזל שור, ששורשו ב"פני שור מהשמאל" שבמרכבה, חזק יותר.

כי תשא פמ"ב ושומטין אחד מהן ומכעיסין אותו בו³⁶ שנאמר ופני שור מהשמאל והפרידו היחוד עליון דהוי' הוא האלקים.

בכי תשא, פרק מ"ב: "ושומטין אחד מהן ומכעיסין אותו בו, שנאמר: 'ופני שור מהשמאל'". והם הפרידו את היחוד העליון של "הוי' הוא האלקים".

המדרש (שמות רבה מ"ב, 5) אומר שה' צפה שישאל את השור מבין ארבע פני המרכבה שלו ויכעיסו אותו בו. ההתייחסות לכוך אחד כאל כוח עצמאי מנתקת את היחוד העליון של "הוי' הוא האלקים": אחדות ה' שלמעלה מן הטבע (הוי') עם ה' כפי שהוא נסתר בתוך הטבע (אלקים).

וכי' [וכל זה] עשו הערב רב אבל ישראל נאמר עם זו³⁷ יצרתי לי³⁸ (בישעיה ס"ג מ"ג כ"א)

את כל זאת עשה הערב רב, אבל על ישראל נאמר: "עם זו יצרתי לי" (ישעיהו, פרק 43, [פסוק] 21).

המדרש אומר שהדבר נעשה בידי הגרים שעלו עם ישראל ממצרים (ויקרא רבה כ"ז, 8), הערב רב, ולא בידי ישראל. על ישראל אומר ישעיהו: "עם זו יצרתי לי" (ישעיהו מ"ג, 21), ביטוי שאדמו"ר הזקן מפרש בהמשך.

וכמ"ש ברכות פ' אמור פכ"ז ע"פ שור או כשב א"ר [אמר רבי] לוי משל למטרונא שיצא עליה שם רע³⁹
עם אחד מגדולי שרים ובדק המלך בדברים ולא מצא בהם ממש כו'

וכמו שנאמר במדרש רבה, פרשת אמור, פרק כ"ז, על הפסוק "שור או כשב": "אמר רבי לוי: משל למטרונא שיצא עליה שם רע עם אחד מגדולי השרים, ובדק המלך בדברים ולא מצא בהם ממש" וכו';

המדרש על "שור או כשב" (ויקרא כ"ב, 27) שואל מדוע השור מופיע בראש רשימת הקרבנות. רבי לוי ממשיל את ישראל למטרונא שהופצה עליה שמועה שחטאה עם אחד השרים הגדולים: אומות העולם מאשימות את ישראל בעשיית העגל, אך ה', כמו המלך, בדק את הדבר ולא מצא ממש בטענה.

לפיכך נעשה שור ראש לכל הקרבנות עכ"ל [עד כאן לשונו] יעו"ש [יעויין שם] וע' במנחות (דנ"ג ע"ב) גבי יבא זה ויקבל זאת מזה לעם⁴⁰ זו.

"לפיכך נעשה שור ראש לכל הקרבנות". עד כאן לשונו; עיין שם. וראה גם במנחות (דף 53 ע"ב) בעניין "יבא זה ויקבל זאת מזה, לעם זו".

כדי להראות זאת ברבים, המלך שבמשל הושיב את האיש בראש סעודתו; לכן נקבע השור ראשון בין הקרבנות. התלמוד (מנחות נג ע"ב) דורש "יבא זה ויקבל זאת מזה, לעם זו" על משה שקיבל את התורה מה' עבור ישראל, שהם "עם זו".

ופי' שנקרא עם זו ע"ש [על שם] שמחברים היחוד עליון דהוי' הוא האלקים ע"י שמאמינים בהשגחה פרטית וכמ"ש מי כה' אלקינו המגביהי לשבת⁴¹ המשפילי

והפירוש הוא שהם נקראים "עם זו" משום שהם מחברים את היחוד העליון של "הוי' הוא האלקים" באמצעות האמונה בהשגחה פרטית. וכמו שכתוב: "מי כה' אלקינו המגביהי לשבת המשפילי"

ישראל נקראים "עם זו" משום שהם מחברים את היחוד העליון של "הוי' הוא האלקים" באמצעות האמונה בהשגחה פרטית. הפסוק "מי כה' אלקינו המגביהי לשבת המשפילי" [לראות בשמים ובארץ] (תהילים קי"ג, 5-6) מבטא זאת: מי שנעלה מכל, משגיח על כל מה שלמטה.

לראות בשמים ובארץ⁴² והמזלות וכל צבא השמים אין להם שום ממשלה בעצמן שהם רק שלוחי ההשפעה כגרון ביד החוצב בו וכמ"ש מזה בד"ה שובה ישראל

"להביט בשמים ובארץ". וגם למזלות ולכל צבא השמים אין שום שלטון משל עצמם, שכן הם רק שליחים להעברת השפע, כמו גרון ביד החוצב בו; וכפי שמבואר על כך במאמר המתחיל "שובה ישראל".

לכוכבים ולמזלות אין כוח משל עצמם; הם רק ערוצים להעברת השפע האלוקי, כמו גרון שאינו עושה דבר בלי היד המניפה אותו (דימוי מישעיהו י, טו). אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו "שובה ישראל" להרחבה בנושא.

וזהו פי' עם זו התחברות המדה השביעית הנקי זי"ן ונקרא ארץ עם הוא"ו שהוא עץ החיים ונקרא גי"כ שמים

וזהו פירוש "עם זו": חיבור המידה השביעית, הנקראת זו ונקראת "ארץ", עם (עם) הו', שהיא עץ החיים וגם נקראת "שמים",

המילה "זו" נכתבת באותיות ז' ור', שערכן המספרי שבע ושש. הז' היא המידה השביעית, מלכות, הנקראת "ארץ"; הו' היא תפארת עם שש המידות, עץ החיים, הנקרא "שמים". לכן "עם זו", הנקרא כאן "עם" (עם) זו, הוא חיבור הז' אל הו', מלכות אל זי"א.

שהוא ענין ההמשכה מאור אי"ס ב"ה ע"י עמודא דאמצעיתא כו' כמאמר יחיד חי העולמים מלך.

שהוא ענין ההמשכה מאור אין סוף ברוך הוא באמצעות העמוד האמצעי וכו', כמאמר: "יחיד, חי העולמים, מלך".

חיבור זה הוא המשכת אור אין סוף באמצעות העמוד האמצעי אל מלכות. הביטוי שבתפילה, "יחיד, חי העולמים, מלך", מתאר את אותה השתלשלות: מן היחיד, דרך חיי העולמים, ועד המלך.

וכמ"ש ברע"מ [ברעיא מהימנא] שם וזה ענין עם זו קנית. (ועיין ברבות ס"פ במדבר דף ר"כ ע"ד זח"ב [זהר חלק ב'] תשא קפ"ח א').

וכפי שכתוב ברעיא מהימנא שם. וזהו ענין "עם זו קנית". (ועיינו במדרש רבה, סוף פרשת במדבר, דף ר"כ ע"ד; וזהר, חלק ב', תשא, דף קפ"ח ע"א).

גם ברעיא מהימנא שבסוף פרשת שופטים נאמר כך, ו"עם זו קנית" שבשירת הים (שמות טו, טז) נושא אותה משמעות. הסוגריים מוסיפים הפניה למדרש בסוף פרשת במדבר ולזהר על כי תשא.

ועד"ז יובן ענין חטא המקושש שהפריד עץ הדעת מבחינת עץ החיים וזהו ענין מקו שש. כעין ענין הנ"ל. ועיין במק"מ [במקדש מלך] פ' שלח דקנ"ז ע"א והיינו שהפריד בין ו"ה דשם.

ועל דרך זו יובן ענין חטאו של המקושש: הוא הפריד את עץ הדעת מבחינת עץ החיים, וזהו ענין "מקו שש", בדומה לענין האמור לעיל. ועיינו במקדש מלך, פרשת שלח, דף קנ"ז ע"א. כלומר, הוא הפריד בין הו' לה' שבשם.

את חטאו של המקושש אפשר להבין באותה דרך: הוא הפריד את עץ הדעת, מלכות, מעץ החיים, שש המידות, ולכן "מקו שש" פירושו שניתק את עצמו "מן הקו של שש". באותיות שם הו', הוא הפריד את הו' (זי"א) מן הה' האחרונה (מלכות); המקדש מלך על הזהר בפרשת שלח דן בכך.

וזהו ענין שאני שחרחרת ששזפתני השמש⁴³ ופי' בזח"ג [בזהר חלק ג] פ' אחרי דני"ט ע"ב דלא אסתכל בי

שמשא לאנהרא לי⁴⁴ כי שמש היינו שמש⁴⁵ הו"י.^{46, 47, 48, 49, 50, 51}

וזהו ענין "שחרורה אני, כי השמש שזפתני"; ובזהר, חלק ג', פרשת אחרי, דף נ"ט ע"ב, מבואר: "שהשמש לא הסתכלה בי להאיר לי", שכן "השמש" היא שמש הו"י.

"אל תראוני שאני שחרחרת, ששזפתני השמש" (שיר השירים א, ו) נקרא בזהר על פרשת אחרי כך: "השמש לא הסתכלה בי להאיר לי". השמש היא הו"י, ככתוב: "כי שמש ומגן הו"י אלקים" (תהילים פד, יב). כשהיא מנותקת משש המידות, מלכות חשוכה, משום שאור הו"י אינו מאיר בה.

קטע 3 • 31

ששת האורות של השמש

3 ובפי תזריע דמ"ה ע"ב ששזפתני שזפתני מיבעי ליה⁵² אלא רמז הוא דקא רמיז בשש. דכד נהרא שמשא בשש נהורין נהיר.

ובפרשת תזריע, דף מ"ה ע"ב: "ששזפתני" — היה צריך לומר "שזפתני"; אלא זהו רמז, הרומז על "שש". כאשר השמש מאירה, היא מאירה בשישה אורות,

הזוהר בפרשת תזריע מציין שבפסוק נאמר "ששזפתני", אף שהיה די לומר "שזפתני", ודורש את האותיות הנוספות כרמז ל"שש". השמש, שהפסקה הקודמת זיהתה עם הוי", מאירה בשישה אורות — שש המדות של ז"א.

וכד אסתלק כל אינון שית נהורין אסתלקו ועמ"ש לעיל ע"פ נשא את ראש בני גרשון⁵³ בענין ססגונא ששש בגוונין הרבה⁵⁴ כוי ע"ש.

וכשהיא מסתלקת, כל אותם שישה אורות מסתלקים. ועיינו במה שנכתב לעיל על הפסוק "נשא את ראש בני גרשון", בענין הססגונא, ש"שש בגוונין הרבה" וכוי. ראו שם.

כשהשמש מסתלקת, כל ששת האורות מסתלקים איתה, ומלכות, שנותרה מנותקת מן השישה, נשארת "שחורה". אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "נשא את ראש בני גרשון" (במדבר ד, כב), העוסק בססגונא — שמו של התחש בתלמוד — ש"שש בגוונין הרבה", כלומר שמח בצבעים רבים (שבת כח ע"א); גם מילה זו בנויה מאותיות "שש".

קטע 4 • 41

עינו הפקוחה של הצבי

4 ועמ"ש מענין ששזפתני השמש⁵⁵ כדי"ה שחורה אני ונאווה.⁵⁶ אך הסתלקות זו אינו אלא ע"ד הנזכר ברכות סוף שה"ש [שיר השירים] ע"פ ברח דודי ודמה לך לצבי⁵⁷ מה צבי זה בשעה

ועיינו במה שנכתב בענין "כי השמש שזפתני", במאמר המתחיל "שחורה אני ונאווה". אך הסתלקות זו אינה אלא על דרך הנזכר במדרש רבה, בסוף שיר השירים, על הפסוק "ברח דודי ודמה לך לצבי": "מה צבי זה, בשעה

אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו "שחורה אני ונאווה" (שיר השירים א, ה), להרחבה בענין "כי השמש שזפתני". לאחר מכן הוא מסייג את הסתלקותם של ששת האורות: היא דומה לצבי המתואר במדרש על הפסוק "ברח דודי ודמה לך לצבי" (שיר השירים ח, יד), הפסוק האחרון בשיר השירים.

שהוא ישן עינו אחת פתוחה ועינו אחת קמוצה⁵⁸ כך בשעה שישראל עושים רצונו של הקב"ה

שהוא ישן, עינו אחת פתוחה ועינו אחת עצומה, כך, בשעה שישראל עושים את רצונו של הקדוש ברוך הוא,

הצבי ישן בעין אחת פתוחה ובעין אחת עצומה. המדרש לומד מכך על השגחת ה' על ישראל, התלויה בשאלה אם הם עושים את רצונו.

מביט עליהם בשתי עיניו הה"ד [הדא הוא דכתיב] עיני ה' אל צדיקים⁵⁹ ובשעה שאין עושין רצון הקב"ה הוא מביט להם בעינו אחת שנאמר הנה עין⁶⁰ ה' אל יראיו.

מביט עליהם בשתי עיניו, ככתוב: "עיני הוי' אל צדיקים"; וכשאינן הם עושים את רצונו של הקדוש ברוך הוא, הוא מביט בהם בעין אחת, שנאמר: "הנה עין הוי' אל יראיו".

כשישראל עושים את רצון ה', הוא מביט בהם בשתי עיניו: "עיני הוי' אל צדיקים" (תהלים לד, טז); וכשאין הם עושים את רצונו, הוא עדיין מביט בהם בעין אחת: "הנה עין הוי' אל יראיו" (תהלים לג, יח). מכאן שהסתלקותם של ששת האורות אינה שלמה לעולם: "עין" אחת נותרת פתוחה.

וע"ש בפ"י זרע אברהם בשם ר"ש [רבי שמעון] אלקב"ץ. ועמ"ש סדי"ה כי תשמע בקול גבי לעשות הישר בעיני⁶¹ ה':

ועיינו שם בפירוש "זרע אברהם" בשם רבי שלמה אלקבץ. ועיינו כמה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "כי תשמע בקול", בעניין "לעשות הישר בעיני הוי'".

בעל "זרע אברהם", פירוש על המדרש הזה, מבאר זאת בשם רבי שלמה אלקבץ. אדמו"ר הזקן מפנה גם לסוף מאמרו "כי תשמע בקול" (דברים יג, יט), בעניין "לעשות הישר בעיני הוי'".

בעבודה

המאמר מבחין בין אהבה "בכל נפשך", שבה האדם עדיין עובד את ה' באמצעות עמל בעולם וכירור הניצוצות, לבין אהבה "בכל מאדך", כמיהה לאור שלמעלה מן העולמות, שהיא לבדה "עושה רצונו של מקום". הוא גם תובע אמונה בהשגחה פרטית: הכוכבים והמזלות, וכל ממוצע, אינם אלא גרזן ביד החוצב בו.

שאלות לשיחה

1. מדוע אהבה "בכל נפשך" עדיין אינה "עושה רצונו של מקום", ומה מוסיפה אהבה "בכל מאדך"?
2. מדוע הפסקה של שמע שאין בה "בכל מאדך" מבטיחה "ואספת דגנך", ומדוע לעתיד לבוא ישראל "אוכלים מוכן" אך לא חורשים וזורעים?
3. כיצד מתחבר פירוש של רבינו בחיי למקושש כ"מקו שש" בין חטא המקושש לחטא העגל?
4. כיצד האמונה בהשגחה פרטית מחברת זין לווי"ו ומבטאת את ייחוד הוי' הוא האלקים?
5. אם ששת האורות מסתלקים ממלכות, מה מלמד הצבי הישן בעין אחת פקוחה על השגחת ה' על ישראל?

מקורות והפניות

הערות

And the L-RD said: 'Behold, there is a place by Me, and thou shalt stand upon the rock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לג, כא.

5 לכי ומעטי א"ע

הלכנה התלוננה ששני מלכים אינם יכולים להשתמש בכתר אחד, וה' אמר לה: "לכי ומעטי את עצמך". הלכנה מייצגת את מלכות, שהתמעטה כדי להחיות את העולמות התחתונים.

Chullin 60b:2-3 חולין ס"ב ב"ג

רבי שמעון בן פזי רמי כתיב (בראשית א, טז) ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים וכתב את המאור הגדול ואת המאור הקטן אמרה ירח לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד אמר לה לכי ומעטי את עצמך אמרה לפניו רבש"ע הואיל ואמרת לפניך דבר הגון אמעית את עצמי אמר לה לכי ומשול ביום ובלילה אמרה ליה מאי רבותיה דשרגא בטיהרא מאי אהני אמר לה זיל לימנו בך ישראל ימים ושנים אמרה ליה יומא נמי אי אפשר דלא מנו ביה תקופותא דכתיב (בראשית א, יד) והיו לאותות ולמועדים ולימים ...

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

חולין ס, ב.

6 ראש לשועלים

"הו' זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים". מלכות, לאחר שהתמעטה, נעשית "ראש לשועלים": היא כבר אינה האחרונה במדרגות אצילות, אלא ראש העולמות התחתונים — בריאה, יצירה ועשיה — שאותם היא מחיה.

Pirkei Avot 4:15 משנה אבות ד' ט"ו

רבי ינאי אומר, אין בנדינו לא משלות הרשעים ואף לא מיסורי הצדיקים. רבי מתאי בן תרש אומר, הוי מקדים בשלום כל אדם. והוי זנב לאריות, ואל תהי ראש לשועלים:

Rabbi Yannai said: it is not in our hands [to explain the reason] either of the security of the wicked, or even of the afflictions of the righteous. Rabbi Mathia ben Harash said: Upon meeting people, be the first to extend greetings; And be a tail unto lions.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

7 לעולם דברך ניצב בשמים

"לעולם הוי דברך ניצב בשמים". כאן "דברך", מלכות, ניצבת בכתרה ב"שמים", ז"א.

Psalms 119:89 תהילים קי"ט פ"ט

לְעוֹלָם ה' דְּבָרְךָ נִצֵּב בַּשָּׁמַיִם:

LAMED. For ever, O L-RD, Thy word standeth fast in heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיט, פט.

פסקה 1

1 מקושש עצים

"ובני ישראל היו במדבר, וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת". המאמר הקודם נפתח בפסוק זה, והביאור הקצר הזה חוזר לעסוק בנושא שלו.

Numbers 15:32 במדבר ט"ו:ל"ב

וַיְהִי בְּנִי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמָּצְאוּ אִישׁ מְקַשֵּׁשׁ עֵצִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת:

And while the children of Israel were in the wilderness, they found a man gathering sticks upon the sabbath day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 2

2 מקום הוא בחי ממכ"ע

ההערה מפנה את הקורא לספר החקירה בעניין שהשם "מקום" מציין את ממלא כל עלמין.

הערת קה"ת

ראה ספר החקירה עו, א.

3 הוא מקומו של עולם

המדרש שואל מדוע ה' נקרא מקום, ומשיב: "הוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו", ומביא את הפסוק "הנה מקום אתי". כאן מקום מזוהה עם ממלא כל עלמין.

Bereshit Rabbah 68:9 בראשית רבה ס"ח ט'

... שהוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו, מן מה דכתיב (שמות לג): הנה מקום אתי, הוי, הקדוש ברוך הוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו. אמר רבי יצחק: כתיב (דברים לג): מעונה אלקי קדם, אין אנו יודעים אם הקב"ה מעונו של עולמו ואם עולמו מעונו, מן מה דכתיב (תהלים צ): ה' מעון אתה, הוי. הקדוש ברוך הוא מעונו של עולמו, ואין עולמו מעונו. אמר רבי אבא בר יודן: לגבור, שהוא רוכב על הסוס וכליו משופעים אילך ואילך, הסוס טפילה לרוכב ואין הרוכב טפילה לסוס, שנאמר (חבקוק ג): כי תרכב ...

He encountered the place and spent the night there because the sun had set; he took from the stones of the place, which he placed beneath his head, and lay down in that place" (Genesis 28:11). "He encountered [vayifga] the place" - Rav Huna said in the name of Rabbi Ami: Why do they change the name of the Holy One blessed be He and call Him the Omnipresent [hamakom]? It is because He is the place [mekomo] of the world, and His world is not His place.

... From what

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר פס"ה, ט.

4 הנה מקום אתי

ה' אומר למשה: "הנה מקום אתי, ונצבת על הצור". אדמו"ר הזקן מפרש את "מקום אתי" כמלכות — המקום שנמצא עם ה'.

Exodus 33:21 שמות ל"ג:כ"א

וַיֹּאמֶר ה' הִנֵּה מְקוֹם אֲתִי וְנִצַּבְתָּ עַל־הַצּוּר:

8 ורצונו של מקום .. בעולם הבריאה

ההערה אומרת שהקטע הזה, מ"ורצונו של מקום" ועד "לעולם הבריאה", הועתק ביעל אור, כך שאותן מילים מופיעות גם שם.

הערת קה"ת

נעתק ביהל אור עי' תסט. עמ"ש מזה פי' במדבר: [לעיל פי' במדבר ג, ב.

9 נר אלקים

"ונר אלקים טרם יכבה", במשכן שבשילה. הביטוי מתאר את עלייתה של מלכות לעבר אצילות, בדומה ללהבה.

I Samuel 3:3 שמואל א ג:ג

וְנֵר אֱלֹקִים טָרָם יִכָּבֵה וְשְׁמוּאֵל שָׁכַב בְּהִיכַל ה' אֲשֶׁר־שָׁם אָרוֹן אֱלֹקִים:

and the lamp of G-d was not yet gone out, and Samuel was laid down to sleep in the temple of the L-RD, where the ark of G-d was

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

10 העולה מאליה

הגמרא אומרת שהפתילות והשמן של המנורה צריכים להיות כאלה שהלהבה עולה מאליה. אדמו"ר חזקן מתאר באותן מילים את עלייתה של מלכות בחצות הלילה.

Shabbat 21a שבת כ"א א

11 למען יזמר כבוד

"למען יזמר כבוד ולא ידום, הוי' אלקי לעולם אודך". "כבוד" מתפרש כמלכות, שאת שירתה מאפשרים שבחיו של דוד.

Psalms 30:13 תהילים ל:יג

לְמַעַן יִזְמְרָךְ כְּבוֹד וְלֹא יִדֹם אֱלֹקֵי לְעוֹלָם אֲדָרָךְ:

So that my glory may sing praise to Thee, and not be silent; O L-RD my G-d, I will give thanks unto Thee for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים ל, יג.

12 דוד שפירא

הטקסט מצטט את הזוהר על פרשת קדושים בעניין דוד, כדי לבאר את פירושו ל"ימזמור לדוד" ולשירה ש"אינה נפסקת".

Zohar, Kedoshim 10:71-12:78 ספר הזוהר, קדושים י"ע"א-י"ב:ע"ח

13 בכל מאדך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". "בכל מאדך" היא האהבה לאור המקיף, לרצונו של מקום.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאַהֲבַת אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 ממ"ש במ"א ע"פ כי על כל כבוד חופה

המאמר הזה מסביר ש"על כל כבוד חופה" מרמז על שני סוגי כבוד: "מלא כל הארץ כבודו" הוא הכבוד התחתון, מלכות — ממלא כל עלמין המחיה את בריאה, יצירה ועשיה; ומעליו נמצאת החופה, אור מקיף. זהו הרקע לפירוש כבוד הכלה כ"בכל נפשך", והחופה כ"בכל מאדך", כתר דנוקבא.

הערת קה"ת

לקו"ת ש"ש מזו, ב.

15 והדר לשמוע

כשישראל הקדימו "נעשה" ל"נשמע", יצאה בת קול ושאלה מי גילה להם את הסוד שבו משתמשים המלאכים, ככתוב "עושי דברו לשמוע בקול דברו": תחילה עשייה ואחר כך שמיעה.

Shabbat 88a:8 שבת פ"ח א:ח

אמר רבי אלעזר: בשעה שהקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע" יצתה בת קול ואמרה להן: מי גילה לבני ר' זה שמלאכי השרת משתמשין בו? דכתיב: "בְּרָכוּ ה' מְלֹאכֵיו גִּבּוֹרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעָה בְּקוֹל דְּבָרוֹ" — בְּרִישָׁא "עֹשֵׂי", וְהָדָר "לְשִׁמְעָה". אָמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: מַאי דְכָתִיב "כְּתִיבִיחַ בְּעֵצֵי הַיָּעַר וְגו'" — לְמַה נִּמְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל לְתַפְחוֹת, לוֹמַר לָהּ: מָה תַּפְחוֹת זֶה פְּרִי קוֹדֶם לְעִלּוֹ, אֲף יִשְׂרָאֵל הִקְדִּימוּ "נַעֲשֶׂה" ל"נִשְׁמָע".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

16 ובכל נפשכם

"לאהבה את הוי' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם". בפסקה השנייה של קריאת שמע לא נאמר "בכל מאדכם", ולאחריה נאמר "ואספת דגנך".

Deuteronomy 11:13 דברים י"א:יג

וְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִוְהָ אֶתְכֶם הַיּוֹם לֵאמֹר: אֲתֵי־אֱלֹקֵיכֶם וְלַעֲבֹדוֹ בְּכָל־לִבְכֶּם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם:

And it shall come to pass, if ye shall hearken diligently unto My commandments which I command you this day, to love the L-RD your G-d, and to serve Him with all your heart and with all your soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17 ואספת דגנך

"ואספת דגנך תירושך ויצהרך", בפרשה המדברת רק על "בכל לבבכם ובכל נפשכם". אדמו"ר חזקן מסביר מדוע גם מדרגה זו כרוכה בעמל.

Deuteronomy 11:14 דברים י"א:יד

וְנָתַתִּי מִטְר־אַרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפַּתְּ דִּגְנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהַרְךָ:

that I will give the rain of your land in its season, the former rain and the latter rain, that thou mayest gather in thy corn, and thy wine, and thine oil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 שאמר רשב"י אדם חורש

הגמרא מבחינה בין זמנים שבהם ישראל עושים רצונו של מקום לבין זמנים שבהם אינם עושים רצונו; רבי שמעון בר יוחאי שואל: "אפשר אדם חורש בשעת חרישה... תורה מה תהא עליה?" אדמו"ר חזקן אומר שעמל כזה מתקן רק את נוקבא.

Berakhot 35b:7-8 ברכות ל"ה ב:ז-ח

רבי שמעון בן יוחאי אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישא, וזורה בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה? אלא בזמן שישאל עושי רצונו של מקום — מלאכתך נעשית על ידי אחרים, שגאמר: "ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'", ובזמן שאין ישראל עושי רצונו של מקום — מלאכתך נעשית על ידי עצמך, שגאמר: "ואספת דגנך". ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידו, שגאמר: "ועבדת את ...

R. Simeon b. Johai says : Is it possible for a man to plough at the time of ploughing, sow at seed-time, reap at harvest-time, thresh at the time of threshing, and winnow at the time of wind — what is to become of Torah? But when Israel per-

Thou shalt keep the feast of tabernacles seven days, after that thou hast gathered in from thy threshing-floor and from thy winepress.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24 לשון מקושש דהו"ל מלקט

רבנו בחי שואל מדוע התורה אומרת "מקושש" ולא "מלקט", ומשיב שהכוונה היא "מקו ששה": המלקט נטש את הקו האמצעי של שש הקצוות וכפר בקו השביעי, השבת. אדמו"ר הזקן בונה על תשובה זו.

Rabbeinu Bahya, Bamidbar 15:33 רבנו בחי, במדבר ט"ו:ל"ג

... ויש להתעורר במה שהזכיר בפרשה זו כמה פעמים אותו, ויקריבו אותו המוצאים אותו ויניחו אותו, ולא אמר ויניחוהו כמו שאמר במקלל, והנה הם בכלל הפרישה, ועוד למה נקרא בלשון מקושש היה לומר מלקט עצים בשבת, כי לשון קשישה אינו נופל כי אם על תבן וקש שנאמר (שמות ה':ז') הם ילכו וקששו להם תבן, וכן (שם) לקושש קש לתבן, ולשון לקיטה נופל על עצים שנאמר (ירמיהו ז':י"ח) האבות מבערים את האש והבנים מלקטים עצים. יש בזה ענין, ידוע כי העולם ששה קצוות, ונבראו בכח השם הנעלם בששה חותמות, כל קצה ...

ויקריבו אותו, "As soon as the" they brought him (to Moses). "Sabbath had ended the people who had found" him (collecting the kindling)." By rights the Torah should have written: אשר מצאו אותו, (past tense) seeing that they did not find him now. The Torah chose the present tense to inform us that this man had continued to collect the kindling in spite of having been warned of the impending penalty if he would not stop (compare Sifri ... 113). It is worth

Midrash Rabbeinu Bachya [ben Asher]. Warsaw, 1878 (Public Domain) • Torah Commentary by Rabbi Bachya ben Asher, trans. Eliyahu Munk, 1998. (CC-BY)

25 כי בושש משה

"וירא העם כי בושש משה לרדת מן ההר", והם התקהלו סביב אהרן כדי לעשות את העגל.

Exodus 32:1 שמות ל"ב:א

וירא העם כי בושש משה לרדת מן ההר ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלקים אשר ילכו לפנינו כי יזה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו:

And when the people saw that Moses delayed to come down from the mount, the people gathered themselves together unto Aaron, and said unto him: 'Up, make us a god who shall go before us; for as for this Moses, the man that brought us up out of the land of Egypt, we know not what is become of'.him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 כי בושש משה

הטקסט מפנה לזוהר על כי תשא בעניין זה, תגובת העם כשמשוה התעכב.

Zohar, Ki Tisa 11:62-70 ספר זוהר, כי תשא י"א:ס"ב-ע

Their wisdom was great. They studied the hours of the day and their significance, and they studied the grade of Moses and perceived that he was in all quarters in the number six (be-shesh)1Same letters as boshesh- delayed., namely in the first six hours of the day, over which they had no power and could exercise no control, and also in the six supernal

form the will of the All-present, their work is done by others; as it is said, "And strangers shall stand and feed your flocks," etc. (Is. Ixi. 5) ; and at the time when Israel perform ... ,not the will of the All-present

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לה, ב.

19 ועמדו זרים

"ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם וכורמיכם". לעתיד לבוא יעשו האומות את העבודה.

Isaiah 61:5 ישעיהו ס"א:ה'

וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ צֹאנְכֶם וּבְנֵי נָכָר אֲכָרִיכֶם וְכֹרְמֵיכֶם:

And strangers shall stand and feed your flocks, And aliens shall be your plowmen and your vinedressers.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י ס"א, ה.

20 כי אז אהפוך אל עמים

"כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם הוי' לעבדו שכם אחד". גם האומות יוכלו להתעלות.

Zephaniah 3:9 צפניה ג:ט'

כִּי־אָז אֶהְפֹּךְ אֶל־עַמִּים שִׁפְהָ בְּרוּרָה לְקַרֵּא כָּל־שֵׁם ה' לְעַבְדוֹ שֶׁכֶּם אֶחָד:

For then will I turn to the peoples A pure language, That they may all call upon the name of the L-RD, To serve Him with one consent.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

צפני' ג, ט.

21 בלק"ת פ' בהר בטעמי המצות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

קרוב לסופו.

22 אכלו רעים

"אכלו רעים שתו ושכרו דודים". הפסוק מלמד שגם לאכילה יש מקבילה למעלה.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה:א'

בָּאתִי לִגְנִי אֶחָתִי כָּלָה אֶרִיתִי מוֹרִי עִם־בִּשְׁמִי אֲכַלְתִּי יַעְרִי עִם־דִּבְשִׁי שְׁתִּיתִי יַיִנִי עִם־חֶלְבִי אֲכָלוּ רָעִים שְׁתוּ וּשְׁכְּרוּ דוּדִים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

23 באספך מגרנך

את חג הסוכות מקיימים "באספך מגרנך ומיקבך". הפסוק מובא לצד "וואספת דגנך" בהקשר של דרך העבודה בזמן הזה.

Deuteronomy 16:13 דברים ט"ז:י"ג

חג הסוכת תעשה לה שבועת ימים באספך מגרנך ומיקבך:

30 והרי ששה שעות ויותר ולא ירד

העם אמרו לזקנים שמשוה הבטיח לרדת לאחר ארבעים יום, "והרי שש שעות ויותר, והוא לא ירד".

Bamidbar Rabbah 15:21 במדבר רבה ט"ו:כ"א

31 שש דאיהו עמודא דאמצעיתא

הטקסט מצטט את רעיא מהימנא בסוף פרשת שופטים, בעניין הלימוד שהעם הפרידו בין "שש", העמוד האמצעי, ובין "שבע", מלכות.

Zohar, Shoftim 3:11-4:20 ספר הזהר, שופטים ג:י"א-ד:כ

32 שש דאיהו עמודא דאמצעיתא

הטקסט מצטט את תיקון 13 (דף 224 במהדורה שלו; 228 במספור המקובל): הערב רב הפרידו בין "שש", העמוד האמצעי, ובין "שבע", בת זוג, כשעשו את העגל בשש השעות של "בשש משה"; ועל השביעית נאמר: "שבע פעמים ביום היללתיך".

Tikkunei Zohar 28b:10-11 תקוני הזהר כ"ח ב:י"א-י"ב

ובגין דלא יפרישו בין שש דאיהו עמודא דאמצעיתא ובין שבע דאיהו בת זוגיה. צריך לבער שש שש דאיהו עמודא דאמצעיתא ובין שבע דאיהו שש דאיהו ו' ובין שבע דאיהו כה שבע ביום היללתיך. בגין דערב רב אפרישו בין שש לשבע במתן תורה כד"א וירא העם כי בשש משה. ואוקמוהו בשש באלין שית שעתין עבדו ית עגלא ואפרישו בין ו"ק.

דאיהו שש לשבע. הכי יפריש לון קב"ה בין שש לשבע

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

33 "שבע פעמים ביום היללתיך על משפטי צדקך". שבע קשור למלכות, למלכותו של ה'.

Psalms 119:164 תהילים קי"ט:קס"ד

שבע ביום היללתיך על משפטי צדקך:

Seven times a day do I praise Thee, because of Thy righteous ordinances.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34 תבנית שור

"וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב" — על עגל הזהב.

Psalms 106:20 תהילים ק"ו:כ

וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב:

Thus they exchanged their glory For the likeness of an ox that eateth grass.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 לפני שור מהשמאל

בחזון המרכבה של יחזקאל יש לכל חיה פני אדם, פני אריה מימין, פני שור משמאל לפני נשר. אלה ארבעת מחנות השכינה, שבהם מושרשים המזלות.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א'

ודמות פניהם פני אדם לפני אריה ופני אריה לפני שור ופני שור לפני נשר ופני נשר לפני אריה: ופני שור לפני אריה ופני אריה לפני שור ופני שור לפני נשר ופני נשר לפני אריה:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

grades to which Moses was attached; and they realized that he was to come down from the Mount in the crowns of these ... six grades; but

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

27 כי בושש משה

הטקסט מפנה גם לזוהר על פקודי באותו עניין.

Zohar, Pekudei 35:306-36:315 ספר הזהר, פקודי ל"ה:ש"ו-ל"ו:שט"ו

28 רבי יהושע בן לוי דורש "בשש" כ"באו שש": משה הבטיח לשוב בתחילת השעה השישית, וכשהגיעה השעה והוא לא בא, השטן בלבל את העם.

Shabbat 89a:6 שבת פ"ט א'

אמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב: "וירא העם כי בשש משה" — אל תקרי "בושש", אלא "באו שש". בשעה ששעה משה למרום אמר להן לישאל: לסוף ארבעים יום בתחילת שש אני בא. לסוף ארבעים יום בא שטן ועירבב את העולם. אמר להן: משה רבכם היכן הוא? אמרו לו: עלה למרום. אמר להן: באו שש, ולא השגיחו עליו. מת, ולא השגיחו עליו. הראה להן דמות משה, והיינו דקאמרי לקה לאהרן: "כי זה משה האיש וגו'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

29 באו שש שעות

המדרש מסביר באותו אופן את הביטוי "ויהי כי בשש משה": הגיעו שש שעות והוא עדיין לא ירד, ומיד נאספו העם על אהרן.

Shemot Rabbah 41:7 שמות רבה מ"א:ז

... על כל אומה שבעולם השלטתי אותך, חוץ מאומה זו, שנתתי לה חירות. הוי, חרות על הלוחות. וירא העם כי בושש משה מהו כי בושש? באו שש שעות ולא ירד. למה? שהתנה עמהם למי יום אני מביא לכם את התורה, וכיון שבאו שש שעות ולא ירד משה, מיד ויקהל העם על אהרן. רבנן אמרי: השטן מצא את ידיו. אותה שעה, שהיה משה נראה תלוי בין השמים והארץ, והיו מראין אותו באצבע, ואומר: כי זה משה האיש. אותה שעה עמד עליהם חור, ואמר להם: קציעי צואריא, אין אתם נזכרים מה נסים ...

The tablets were the work of G-d and the writing was the "writing of G-d, engraved on the tablets" (Exodus 32:16). "The tablets were the work of G-d." Rabbi Yehoshua ben Levi said: Each and every day, a Divine Voice emerges from Mount Horev and proclaims: 'Woe unto the creations for the affront to the Torah, as anyone who does not regularly engage in the Torah is ostracized from before the Holy One blessed be He,' as it is stated: "The tablets were the work of ... G-d."; see Tanhuma, Ki

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

שוראה את הנעשה למטה.

Psalms 113:5 תהילים קי"ג:ה'
מי כה אלקינו המגביהי לשבת:

Who is like unto the L-RD our G-d, That is enthroned on high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 לראות בשמים ובארץ

"המשפיל לראות בשמים ובארץ": השגחת ה' מגיעה לכל דבר, ולכן אין למולות כוח משל עצמם.

Psalms 113:6 תהילים קי"ג:ו'

המשפילי לראות בשמים ובארץ:

?That looketh down low Upon heaven and upon the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 "אל תראוני שאני שחרחרת, ששופתני השמש". מלכות מדברת על החושך שלה כשהיא נפרדת מהשמש של הוי'.

Song of Songs 1:6 שיר השירים א':ו'

אלי-תראוני שאני שחרחרת ששופתני השמש בני אמי נחרו-כי שמי נטרה את-הכרמים כרמי שלי לא נטרתי:

Look not upon me, that I am swarthy, That the sun hath tanned me; My mother's sons were incensed against me, They made me keeper of the vineyards; But mine own vine-yard have I not kept

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 דלא אסתכל בי שמשא לאנהרא לי

הזוהר על אחרי קורא את "השמש לא הגיה עלי" כ"השמש לא הביטה בי כדי להאיר לי" — החושך של מלכות, כשהאור שלמעלה אינו מגיע אליה.

Zohar, Achrei Mot 9:58-67 ספר הזוהר, אחרי מות ט"ז-ח-ס"ז

Look not upon me because I am swarthy." Why am I "swarthy? Because the sun hath gazed hard on me, but not looked upon me to illumine me as he should have done. "My mother's sons were angry with me." These words are said by Israel, and refer to the Chieftains appointed over the other nations.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

45 שמש היינו שמש הוי'

"כי שמש ומגן הוי' אלקים". הוי' היא "שמש" שאורה אינו מאיר למלכות כשהיא מנותקת.

Psalms 84:12 תהילים פ"ד:י"ב

כי שמש ומגן ה' אלקים הן וקבודתן לא ימנע טוב להלכים בתמים:

For the L-RD G-d is a sun and a shield; the L-RD giveth grace and glory; No good thing will He withhold from them that walk uprightly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 דהע"ה הי' מרכבה לבחיי מלי'

ההערה מוסיפה שגם במאורי אור, לקסיקון קבלי המסודר לפי אותיות, באות דל"ת, מופיע הרעיון שדוד המלך היה מרכבה למלכות.

הערת קה"ת

ראה ג"כ מא"א אות ד', ס"ט.

47 "ברכו הוי' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו". עשייה קודמת

36 ושומטין אחד מהן ומכעיסין אותו בו

ה' אומר למשה שהוא צופה שלאחר מתן תורה יביטו ישראל במרכבתו, ימשכו ממנה את אחד מפניה ויתגורו בו באמצעותו, כפי שנאמר: "ופני שור מהשמאל" ויזמירו את כבודם בתבנית שור".

Shemot Rabbah 42:5 שמות רבה מ"ב:ה'

... רואה אתה אותם באים לסיני ומקבלים תורתך, ואני רואה אותם, שאחר שאבא לסיני ליתן להם את התורה, ואני חוזר בטטראמילין שלי שהן מתבוננין בו, ושומטים אחד מהן ומכעיסים אותי בו, שנאמר (יחזקאל א'): ופני שור מהשמאל לארבעתן, והם מכעיסים אותי בו, שנאמר (תהלים ק): ויזמירו את כבודם בתבנית שור. דבר אחר: ראה ראיתי וגוי מהו? עני עמי, זה קהל העגל. ראה ראיתי, היא הראיה שלהלן, היא הראיה שכאן:

Another matter: "Go descend [red]" - Rabbi Meir says: They require discipline [mardut]. From where is it derived that this is what He said to him? You know it from what the Holy One blessed be He said to him, as it is stated: "The L-rd said to Moses: I have seen this people and behold, it is a stiff-necked people" (Exodus 32:9). A person does not say that so-and-so is stiff-necked unless he requires discipline. The Rabbis say: What is "go descend"? They require discipline. ... This supports Rabbi Meir

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

37 עם זו

הטקסט מפנה לזוהר על כי תשא, לעניין משמעות "עם זו".

Zohar, Ki Tisa 3:7-4:14 ספר הזוהר, כי תשא ג':ד-ד':י"ד

38 "עם זו יצרתי לי, תהילתי יספרו". אדמו"ר הזקן קורא את הביטוי "עם זו" כצירוף של האותיות זיין וייו.

Isaiah 43:21 ישעיהו מ"ג:כ"א

עם-זו יצרתי לי תהלתי יספרו:

The people which I formed for Myself, That they might tell of My praise

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

39 משל למטרונא שיצא עליה שם רע

משלו של רבי לוי: המלך בדק את השמועה שהופצה על אשת האציל, ולא מצא בה דבר; הוא הושיב את האיש בראש סעודתו. כך השור עומד בראש הקרבנות, כדי להראות שה' לא מצא ממש בהאשמה הנוגעת לעגל; המדרש ממשיך ומייחס את עשייתו לגרים שיצאו ממצרים עם ישראל.

Vayikra Rabbah 27:8 ויקרא רבה כ"ז:ח'

40 "יבוא זה" — משה, "ויקבל זאת" — התורה, "מזה" — הקדוש ברוך הוא, "לעם זו" — ישראל; כל מילה לקוחה מפסוק. מכאן שישאל נקראים "עם זו".

Menachot 53b:4 מנחות נ"ג ב:ד'

יבא זה ויקבל זאת מזה לעם זו יבא זה זה משה דכתיב (שמות לב, א) כי זה משה האיש ויקבל זאת זו התורה דכתיב (דברים ד, מד) וזאת התורה אשר שם משה מזה זה הקב"ה דכתיב (שמות טו, ב) זה אלי ואנוהו לעם זו אלו ישראל שנאמר (שמות טו, טז) עם זו קנתי

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

41 "מי כהוי' אלקינו המגביהי לשבת". מי שמתעלה מעל הכול הוא גם מי

פסוקה 3

52 שזופתני שזופתני מיבעי ליה

הזהר על תזריע שואל מדוע נאמר "שזופתני" ולא "שזופתני", ומשיב שהדבר מרמז על שש: השמש מאירה בשש אורות, וכשהיא מסתלקת, כולם מסתלקים.

Zohar, Tazria 14:60-17:70 ספר הזהר, תזריע י"ד:סי-י"ז:ע"י
Observe this. When the Holy One, blessed be He, is in the company of the Community of Israel, if she first makes approaches to him and draws him towards her in the strength of her love and desire, then she is replenished from the side of the right and multitudes from the side of the right are found in all worlds. But if the Holy One, blessed be He, is the first to make advances and she only rouses herself afterwards, then all is on the side of the female
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

53 נשא את ראש בני גרשון

"נשא את ראש בני גרשון גם הם" — מפקד משפחת הלויים של גרשון. במאמרו של אדמו"ר הזקן על פסוק זה נדון הסגנון.

Numbers 4:22 במדבר ד':כ"ב

נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבתם למשפחתם:

Take the sum of the sons of Gershon also, by their fathers' houses, by their families
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 סגנון שש בגוויין הרבה

רב יוסף מסביר מדוע מתרגמים את "תחש" כ"סגנון": הוא "שש" (סס) בגוויין רבים.

Shabbat 28a:4 שבת כ"ח א:ד'

מתבין רבי אבא, רבי יהודה אומר: שני מקסאות היו, אחד של עורות אילים מאדמים ואחד של עורות תחשים. רבי נחמיה אומר: מקסה אחד הנה, ודומה כמין תלא אילן. והא תלא אילן טמא הוא! הכי קאמר: כמין תלא אילן הוא, שיש בו גוויין הרבה, ולא תלא אילן. דאילו הוה טמא, והכא טהור. אמר רב יוסף: אי הכי היינו דמתרגמינן "סגנון", שש בגוויין הרבה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 4

55 שזופתני השמש

"אל תראוני שאני שחרחרת, שזופתני השמש": חשכת מלכות כאשר אור השמש מסתלק.

Song of Songs 1:6 שיר השירים א':ו'

אלי-תראוני שאני שחרחרת שזופתני השמש בני אמי נחרובי שמי נטרה את-הכרמים כרמי שלי לא נטרת:

Look not upon me, that I am swarthy, That the sun hath tanned me; My mother's sons were incensed against me, They made me keeper of the vineyards; But mine own vineyard have I not kept
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

לשמיעה.

Psalms 103:20 תהילים ק"ג:כ'

ברכו ה' מלאכי גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו:

Bless the L-RD, ye angels of His, Ye mighty in strength, that fulfil His word, Harkening unto the voice of His word
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48

"ועל כל כבוד חופה". המאמר על פסוק זה מפרש את כבוד הכלה כאהבה "בכל נפשך" ואת החופה כמדרגה המקיפה, "בכל מאדך".

Isaiah 4:5 ישעיהו ד':ה'

וכרא ה' על כלימכון הרציון ועלימקראתה ענו יומם ועשן ונגה אש להבה לילה כי עלי-כליכבוד חפה:

And the L-RD will create over the whole habitation of mount Zion, and over her assemblies, a cloud and smoke by day, and the shining of a flaming fire by night; for over all the glory shall be a canopy
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49

"עד יעבור עם זו קנית", בשירת הים. "עם זו" מציין שוב את ישראל כחיבור של ז' וז'.

Exodus 15:16 שמות ט"ו:ט"ז

תפל עליהם אימתה ופחד בגדל ורועה ודמו פאכן עדינער עמה Havayah עדינער עם זו קנית:

Terror and dread falleth upon them; By the greatness of Thine arm they are as still as a stone; Till Thy people pass over, O L-RD, Till the people pass over that Thou hast gotten
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50

"והיה מדי חודש בחודשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפניי". הטקסט מפנה למאמרו על הפסוק הזה, העוסק בשאלה מדוע ראש חודש אינו נקרא "יום מלאכה".

Isaiah 66:23 ישעיהו ס"ו:כ"ג

והנה מדי-חדש בחודשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל-בשר להשתחוות לפני אמר ה'

And it shall come to pass, that from one new moon to another, and from one sabbath to another, shall all flesh come to worship before Me, Saith the L-RD
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 שור או כשב

"שור או כשב או עז כי יוולד..." — הפסוק שעליו שואל המדרש מדוע השור מופיע ראשון בין הקרבנות.

Leviticus 22:27 ויקרא כ"ב:כ"ז

שור או-כשב או-עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה'

When a bullock, or a sheep, or a goat, is brought forth, then it shall be seven days under the dam; but from the eighth day and thenceforth it may be accepted for an offering made by fire unto the L-RD
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

עושים את רצונו.

Psalms 33:18 תהילים ל"ג:י"ח

הִנֵּה עֵין ה' אֶל־יִרְאָיו לְמִיחָלִים לְחֶסֶדוֹ:

Behold, the eye of the L-RD is toward them that fear Him,
;Toward them that wait for His mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 לעשות הישר בעיני ה'

"והיה אם שמוע תשמע בקול הוי' אלקיך לשמור את כל מצוותיו... לעשות הישר בעיני הוי' אלקיך". בסיום מאמרו של אדמו"ר הזקן על פסוק זה נדון הביטוי "הישר בעיני הוי'".

Deuteronomy 13:19 דברים י"ג:י"ט

כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁמֹר אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו וְאֲשֶׁר אֶנְכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ:

when thou shalt hearken to the voice of the L-RD thy G-d, to keep all His commandments which I command thee this .day, to do that which is right in the eyes of the L-RD thy G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 שחורה אני ונאווה

"שחורה אני ונאווה, בנות ירושלים". מאמרו של אדמו"ר הזקן על פסוק זה מסביר גם את המילים "השמש שזפתני".

Song of Songs 1:5 שיר השירים א':ה'

שְׁחוּרָה אֲנִי וְנָאוּה בְנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֶהְלִי קֶדֶר בִּירֵיעוֹת שְׁלָמָה:

I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the' tents of Kedar, As the curtains of Solomon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

57 ברח דודי ודמה לך לצבי

"ברח דודי ודמה לך לצבי או לעופר האיילים על הרי בשמים" — הפסוק החותם את שיר השירים, שהמדרש דורש.

Song of Songs 8:14 שיר השירים ח':יד

בֶּרַח דּוֹדִי וּדְמֵה־לָּךְ לְצִבִּי אוּלְעָפֶר הָאֵיָלִים עַל הָרֵי בְשָׁמַיִם:

Make haste, my beloved, And be thou like to a gazelle or to a .young hart Upon the mountains of spices

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

58 עינו אחת פתוחה ועינו אחת קמוצה

המדרש אומר: כשם שהצבי ישן בעין אחת פקוחה ובעין אחת עצומה, כך ה' מבית ישראל בשתי עיניו כשהם עושים את רצונו, ובעין אחת כשהם אינם עושים את רצונו.

Shir HaShirim Rabbah 8:13 שיר השירים רבה ח':י"ג

... צוֹנְחַת בֶּרַח דּוֹדִי, בֶּרַח מֵאֲמוֹת הָעוֹלָם וְהַדְּבָק בָּהֶם בִּישְׁרָאֵל. וְדָמָה לָּךְ לְצִבִּי, מֵה צִבִּי זֶה בְּשָׁעָה שֶׁהוּא יָשֵׁן עֵינוֹ אֶחָת פְּתוּחָה וְעֵינוֹ אֶחָת קְמוּצָה, כִּךְ בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשֵׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִבֵּית אֱלֹהִים בְּשֵׁתִי עֵינָיו, הִדָּא הוּא דְּכָתִיב (תהלים לד, טז): עֵינֵי ה' אֵל צְדִיקִים, וּבְשָׁעָה שֶׁאֵין עוֹשִׂים רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הוּא מִבֵּית לָהֶם בְּעֵינוֹ אֶחָת, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לג, יח): הִנֵּה עֵין ה' אֵל יִרְאָיו. עַל הָרֵי בְשָׁמַיִם, אֲמַר רַבִּי סִימוֹן אֲמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הִמָּתִינוּ לִי ...

Flee, my beloved, and be like a gazelle or a young deer on "the mountains of spices" (Song of Songs 8:14). "Flee, my beloved, and be like a gazelle [tzevi]" - [flee] to the hosts [tzava] On High, who praise Your glory with one voice, in one melody; "on the mountains of spices" - in the upper heavens of heavens. Another matter: "Flee, my beloved" - from the Diaspora, in which we are located and are sullied with iniquities. "And be like a gazelle" - render us pure like ... a

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

59 עיני ה' אל צדיקים

"עיני הוי' אל צדיקים ואזינו אל שועתם": בשתי העיניים, כאשר ישראל עושים את רצונו.

Psalms 34:16 תהילים ל"ד:ט"ז

עֵינֵי ה' אֶל־צְדִיקִים וְאָזְנוֹ אֶל־שְׁעָתָם:

The eyes of the L-RD are toward the righteous, And His ears .are open unto their cry

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 הנה עין ה' אל יראיו

"הנה עין הוי' אל יראיו למייחלים לחסדו": בעין אחת, כאשר הם אינם

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Midrash Rabbeinu Bachya [ben Asher]. Warsaw, 1878 (Public Domain); Torah Commentary by Rabbi Bachya ben Asher, trans. Eliyahu Munk, 1998. (CC-BY); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/shelach/8

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק